

POBRESA ZERO 2014 | DOCUMENT MARC

Una fiscalitat injusta ens empobreix

El Dia Internacional per a l'Eradicació de la Pobresa

L'any 1993, l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar la resolució 47/196, en la qual s'estableix el 17 d'octubre com a Dia Internacional per a l'Eradicació de la pobresa. A Catalunya diverses plataformes d'entitats i organitzacions no lucratives commemorem aquesta jornada alertant sobre la pobresa que es pateix tant a Catalunya com arreu del món, les situacions de risc d'exclusió i les desigualtats, que es veuen agreujades per la crisi global i les retallades en polítiques socials i de cooperació.

En un context en què la desigualtat s'estén, s'intensifica i es cronifica, volem posar el focus en les causes i aportar solucions. Les desigualtats socials són causa i conseqüència alhora de la crisi global que vivim, i la gestió antisocial que se n'està fent agreuja encara més la situació.

La Plataforma Pobresa Zero

La Plataforma Pobresa Zero agrupa més de 4.200 entitats socials, de pau, drets humans i cooperació que reclamem una acció més efectiva i corresponsable contra la pobresa i les desigualtats. Aquesta plataforma es constitueix el 2013 després de dos anys de treball conjunt en el marc de la [campanya Pobreza Cero](#).

En el marc del 17 d'octubre, Dia Internacional per a l'Eradicació de la Pobresa, la plataforma organitza, cada any, una acció de visibilització de les causes de la pobresa i elabora propostes per a treballar per a l'eradicació de la pobresa i les desigualtats aquí i arreu.

Les entitats promotores de la Plataforma Pobresa Zero són:

- Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya
- Col·legi de Pedagogs de Catalunya
- Coordinadora d'ONG Solidàries de les comarques gironines i l'Alt Maresme (83 entitats)
- Lafede.cat – Organitzacions per a la Justícia Global (116 entitats)
- Taula d'Entitats del Tercer Sector Social (32 federacions que agrupen més de 4.000 entitats)

Les entitats participants són:

- Banc de Recursos
- CCD Universitat Politècnica de Catalunya
- CCOO Catalunya
- Cristianisme i Justícia
- ECAS-Entitats Catalanes d'Acció Social
- Educació sense Fronteres
- Federació Catalana del Voluntariat Social
- Fundació Codespa
- Fundació Internacional Solidaritat Companyia de Maria - FISC
- Fundació SURT
- Justícia i Pau
- Oxfam Intermón
- Plataforma per una fiscalitat justa, ambiental i solidària
- Sonrisas de Bombay
- UGT de Catalunya

Les entitats adherides són:

- Col·legi Professional de Politòlegs i Sociòlegs
- Consell de la Joventut de Barcelona (CJB)
- Dempeus per la Salut Pública
- Ecologistes en Acció
- Educo
- Federació d'AMPAS de Catalunya (FAPAC)
- Fundació Autònoma Solidària (FAS)
- Fundació Solidaritat UB
- Joves d'Esquerra Verda
- Unió Patronal Metalúrgica
- Universitat de Girona
- USOC

1.- El valor social dels impostos

Des dels anys vuitanta s'ha anat imposant un nou cicle en el qual la política econòmica internacional ha estat dominada per quatre elements: la desregulació dels mercats financers, la desinversió en polítiques socials, l'erosió dels drets laborals i una fiscalitat regressiva. La combinació d'aquests factors ha degradat els mecanismes de cohesió i equitat, i es troba rere la creixent desigualtat que fa eclosió amb el col·lapse del sistema el 2008 i la subsegüent crisi econòmica i financera. La situació no és igual a tot arreu: hi ha països (normalment amb un bon desenvolupament econòmic) on la desigualtat és menor i la pressió fiscal, més elevada i, especialment, més progressiva.

Elevats índexs de desigualtat acostumen a anar acompanyats de baixos nivells de pressió fiscal i estructures impositives sustentades sobretot en impostos indirectes (com ara l'IVA o els impostos especials). El Govern espanyol vol fer una reforma en profunditat del sistema tributari. Benvinguda sigui en un país amb alguns dels tipus nominals més alts de la Unió Europea (21% d'IVA, fins al 54% d'IRPF, 30% de societats), però amb una de les recaptacions reals més baixes (un 37,8% del PIB, en comparació amb el 46,8% de la mitjana europea). La majoria d'articles i de reflexions que llegim al respecte tenen relació amb la viabilitat tècnica de certes propostes: qui tindrà les competències, si es compliran o no les indicacions que arriben de Brussel·les, si servirà per a garantir els objectius del dèficit, etc. Però molts creiem que aquest no és el debat real que hauríem de tenir. Si necessitem abordar el debat dels impostos és per una única i simple raó: **Espanya és l'Estat europeu on més ha crescut la desigualtat des de l'inici de la crisi**. El 10% de les llars espanyoles més pobres va perdre el 33% dels ingressos entre 2007 i 2010, mentre que el 10% més ric només va perdre un 1%.

Segons l'Oficina de l'Alt Comissionat pels Drets Humans (OHCHR) de Nacions Unides «la política fiscal és rellevant en la consideració de les qüestions dels drets humans i l'extrema pobresa. Els baixos nivells d'ingressos fiscals nacionals, en particular, podrien ser un obstacle important per al compliment de l'obligació de l'Estat de garantir el desenvolupament progressiu dels drets econòmics, socials i culturals. Una avaluació basada en drets humans de la política fiscal és especialment necessària degut a l'impacte de la crisi financera global que es va iniciar el 2008 i a les seves repercussions en el gaudi dels drets humans en tot el món».

Per què necessitem els impostos?

La protecció dels drets humans requereix de la disponibilitat de recursos públics per finançar les institucions i els serveis bàsics, que són condició necessària per a garantir els drets humans. Com a ciutadania hem arribat a un acord, segons el qual estem disposades a tenir despesa pública per a cobrir, des de la inversió estatal i en ares de la consecució del bé comú, aquelles mancances, desviacions i externalitats negatives que el sistema econòmic de mercat genera.

Així, l'article 1.1 de la Constitució Espanyola disposa que Espanya es constitueix com a Estat social i democràtic de dret, sent precisament aquest caràcter social el que

determina el principi d'equitat o de justícia de la despesa pública i consagra la seva funció bàsica: la redistribució de la riquesa, instrument imprescindible per assegurar la igualtat d'oportunitats de totes les persones. Són els poders públics els responsables de remoure tots els obstacles per tal que la llibertat i la igualtat de tots i totes siguin reals i efectives (art. 9.2 CE). Això mateix disposa l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (art. 4 i 15).

I aquesta despesa pública només és possible si les nostres Administracions disposen de recursos suficients, recursos que han d'obtenir-se a partir dels impostos. I això ho volem fer no de qualsevol manera, sinó amb criteris de **justícia, igualtat i progressivitat**.

Per garantir aquesta voluntat, l'Article 31.1 de la Constitució Espanyola estableix que: «Tothom contribuirà al sosteniment de les despeses públiques d'acord amb la seva capacitat econòmica mitjançant un sistema tributari just inspirat en els principis d'igualtat i progressivitat que, en cap cas, tindrà abast confiscatori.»

Així doncs, queda clar que primer de tot ens **cal decidir quin Estat del Benestar volem i, un cop fet això, podem crear un sistema tributari a mida que ens permeti sostenir-lo**. Mai a la inversa. Si volem garantir un Estat del Benestar sòlid, solvent i d'accés universal i fer front de manera valenta a la crisi i a l'atur ens cal un sistema fiscal just, progressiu i que garanteixi que pagui més qui més té. Cal definir un **sistema tributari proporcional i redistributiu** que assegni tant la justícia fiscal com la impossibilitat d'escapar a l'aplicació del sistema tributari per mitjà del frau fiscal.

Hisenda som tots?

Tot i que la pobresa i l'exclusió social s'han disparat aquests últims quatre anys, al nostre país segueix sense abordar-se políticament la injustícia que suposa que una part de les fortunes particulars i els beneficis de les grans empreses continuïn engruixint els seus comptes en paradisos fiscals, i que una altra part de les fortunes s'agrupi en formes jurídiques que les eximeix de les seves obligacions fiscals. Tampoc no s'han adoptat mesures contundents perquè els qui van orquestrar els excessos que han conduït a la crisi assumeixin responsabilitats; al contrari, els bancs que els van finançar han estat rescatats amb els diners de tots i totes.

El sistema fiscal espanyol en xifres:

– Actualment **el 72% de la recaptació correspon a la suma de l'IVA i l'IRPF que paguen les persones físiques**. Abans de la crisi era el 64%. Contràriament, **l'impost sobre societats** ha passat de significar el 22% del total el 2007, al **13%** el 2012. El pes de la recaptació recau sobre les persones físiques. Podríem pensar que es deu a la caiguda de l'economia, però no és així: entre 2007 i 2010, l'economia va caure un 0,5%, en comparació amb un 64% de la recaptació per impost sobre societats.

- Així, mentre el 2007 les PIMES van aportar el 66% de tots els ingressos per impost sobre societats, el 2011 van aportar el 76%; per la seva part, **les grans empreses van passar d'aportar el 33% de tots els impostos sobre societats el 2007, a només el 24% el 2012**. Tot això, malgrat que el volum de beneficis de les PIMES va ser un 32% menor que el de les grans empreses. Així, el 2011 els grups consolidats de grans empreses van pagar de mitjana un 3,5% sobre el seu resultat comptable, en lloc d'un 30%, i prop del 17%, els grups no consolidats i les PIMES (en comptes d'un 25%).
- **Les rendes del capital de les persones físiques** (interessos, dividendes, guanys patrimonials...) **tributen entre el 21 i el 27%**, mentre que **les rendes del treball tributen fins a un màxim d'un 52%**, segons la comunitat autònoma. Això significa que un treballador que cobri un salari de 33.000€ anuals tributa el 40%, mentre que una persona que cobri 33.000€ en rendes del capital només tributa per aquest ingrés el 27%.
- El 2008 es va eliminar l'**impost sobre el patrimoni**, i tot i que es va restablir amb caràcter temporal el 2011, **la seva recaptació líquida ha caigut un 72%**. Igualment, en comunitats com ara Catalunya, l'impost de successions i donacions es va eliminar el 2010 (ja en plena crisi); s'ha restablert aquest 2014 amb una pèrdua estimada del 80% en la seva recaptació. Cauen, doncs, aquells impostos que compleixen millor els principis de progressivitat que sostenen que *paga més qui més té*.
- El Sindicat de Tècnics d'Hisenda estima que **l'evasió i el frau fiscal d'impostos a Espanya ronda els 60.000 milions d'euros** anuals. Es calcula que el **72% dels impostos no pagats correspon a grans fortunes i empreses** (gairebé 43.000 milions d'euros), i el 28% restant (prop de 16.500 milions), al frau de PIMES, autònoms i particulars.
- A Espanya comptem amb **un funcionari d'Hisenda per cada 1.928 habitants**, xifra que no es pot ni comparar amb la del Regne Unit (un per cada 862 habitants), França (860) o Alemanya (729), països que tenen un frau fiscal justament la meitat del que tenim a Espanya.
- El **94% de les empreses de l'IBEX 35 tenen societats participades a paradisos fiscals¹**.

Com podem comprovar, els principis d'equitat i progressivitat que haurien de regir el sistema fiscal i que constitueixen la base de l'article 31.1 de la Constitució Espanyola, salten pels aires. Les grans empreses cada vegada paguen menys, les grans herències quasi no tributen al territori estatal, i surt més a compte viure de rendes i dels beneficis que generen les accions o els dipòsits bancaris que guanyant-se la vida treballant com a assalariat o autònom.

¹Observatorio de Responsabilidad Social Corporativa (2013). *La RSC en las memorias anuales de las empresas del IBEX 35*.

2. Els impactes de la no redistribució

Les finances públiques, que abasten tant l'estructura dels ingressos com la distribució de la despesa pública, són determinants per a l'equitat, la solidaritat i, per tant, les desigualtats d'una societat en particular.

En aquest sentit, la fiscalitat pot tenir un gran impacte en les desigualtats. La funció redistributiva dels impostos pren una especial rellevància en el context actual, on **quasi la meitat de la riquesa està en mans de l'1% de la població mundial**. Fins i tot el Fòrum Econòmic Mundial considera que aquesta desigualtat és un risc greu per al progrés de la humanitat.

En molts països l'accés als ingressos públics és el principal obstacle per finançar les institucions i els serveis bàsics, indispensables per a garantir els drets humans. A més, no es tracta només de la quantitat pel que fa a ingressos fiscals, sinó del tipus d'impost aplicat des de l'òptica de drets humans: alguns impostos sobre el consum tenen un impacte proporcionalment més gran en les persones més pobres, reduint el seu poder adquisitiu i, per tant, la seva capacitat de satisfer els seus drets econòmics, socials i culturals.

L'instrument principal de què es dota l'Estat per complir la seva funció redistributiva és la despesa pública i, dins d'aquesta, especialment la *inversió*² social. A Catalunya, **les transferències socials redueixen a menys de la meitat la taxa de risc a la pobresa**, que passa del 44,8% al 20,05%³ de la població. El conjunt de la inversió social inclou:

- **Educació**
- **Salut**
- **Habitatge**
- **Serveis socials**
- **Prestacions econòmiques**

(arriben directament a les persones:

pensions, subsidi d'atur, rendes mínimes d'inserció, etc.)

ESTAT DEL BENESTAR,
principal raó de ser dels impostos

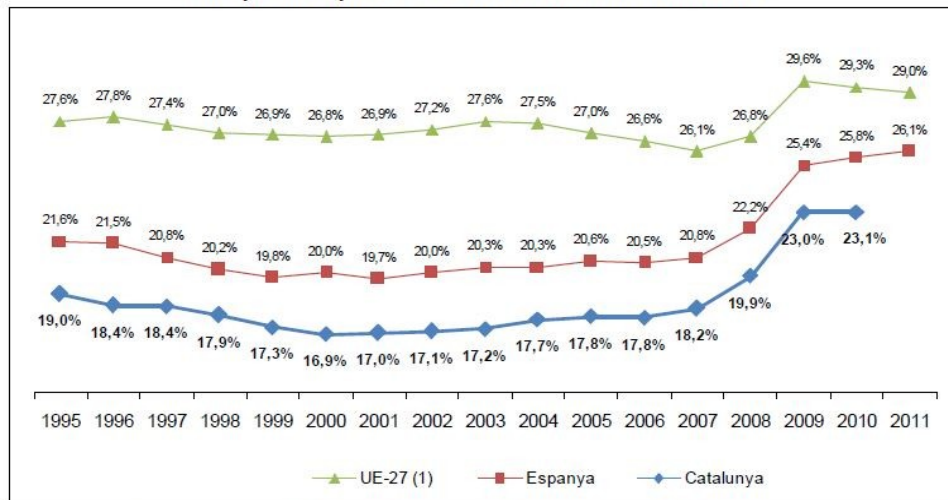
Els mètodes emprats per avaluar si un Estat està utilitzant tots els mitjans disponibles per garantir els drets socials, econòmics i culturals normalment es centren en l'anàlisi de la despesa en el sector públic. En aquest sentit, el pes del sector públic en els Estats és variable i un dels indicadors més bàsics i comuns per valorar-lo és la **relació entre el volum total de despesa i el producte interior brut** del país (PIB). A l'Estat espanyol i a Catalunya, aquesta relació és **històricament inferior a la mitjana de la UE-27**; actualment és d'un 26,1% i 23,1%, respectivament, davant el 29% de mitjana europea.

²En base al retorn social i econòmic que generen els recursos destinats al sistema de protecció que proveeix l'Estat a través dels serveis públics, les partides pressupostàries vinculades a l'Estat de Benestar s'han de considerar inversió social, i no despesa.

³ Dades del 2012. Font darrer INSOCAT

Despesa en protecció social sobre PIB. 1995-2011

Nota (1): de 1995 a 2004, dades de la UE-15; de 2005 a 2011, dades de la UE-27.
 Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat, INE i IDESCAT.

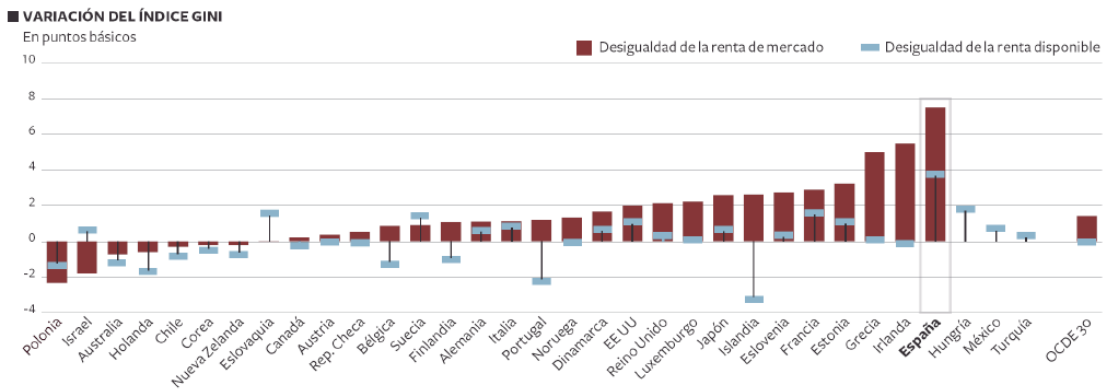
Tot i això, en els últims anys s'ha anat desenvolupant la necessitat d'analitzar els esforços governamentals en la recaptació d'impostos com a via per augmentar els recursos, establint una relació directa entre política fiscal i drets humans.

Inversió social i desigualtats

Un dels àmbits amb major transcendència en la lluita per la igualtat d'oportunitats, i en què **Espanya està a la cua en inversió social**, és el de la infància: mentre els països de la UE destinen de mitjana un 2,2% del PIB a polítiques d'infància i família, Catalunya i a l'Estat espanyol no han arribat mai a l'1%.

Durant els darrers anys de crisi –en què s'ha disparat l'atur, s'ha precaritzat el mercat laboral i s'ha deteriorat el sistema de protecció social–, **Espanya és el país de l'OCDE on més s'han incrementat les desigualtats**.

La desigualdad en los países avanzados

Segons el darrer informe⁴ de la Direcció d'Ocupació, treball i afers socials de l'OCDE no hi ha cap altre país de la trentena de països industrialitzats que conformen aquesta organització on l'impacte de la crisi hagi estat tan desequilibrat. Entre el 2007 i el 2011, els ingressos mitjans del 10% més pobre de la població espanyola va retrocedir 7,5 vegades més del que va caure la renda del 10% més ric, que gairebé no va disminuir. Mentre els ingressos dels més pobres baixaven un 42,4%, els dels més rics es reduïen un 5,6%.

Tot això està afectant de manera especialment greu a les llars on viuen infants, el que comporta que els índex de pobresa infantil no parin d'augmentar. Com a conseqüència, la igualtat d'oportunitats, element clau per a la salut de tota societat democràtica que fa seus valors com la justícia social, la igualtat i la llibertat, queda greument compromesa: el cercle de la pobresa no es trenca i les desigualtats augmenten incessantment, amb una afectació clara i directa sobre els nostres infants, adolescents i joves, fins al punt que no només es vulneren els seus drets i es condiciona el seu present, sinó que s'hipoteca el seu futur i, per extensió, el de tota la nostra societat.

Desinversió social i retallades

El 2010 el govern espanyol va iniciar les mesures de reducció de despesa pública. Des de llavors, la gestió de la crisi s'ha centrat en **polítiques de retallades** que han fet minvar de manera notòria els recursos destinats a inversió social justament quan més calia perquè la demanda s'incrementava. Això ha agreujat el dèficit i les desigualtats que arrossegàvem. Mentrestant, el sistema tributari manté multitud de deduccions i bonificacions que permeten una planificació fiscal agressiva per part dels qui tenen recursos, eludint el pagament d'impostos i, en molts casos, cometent frau fiscal per part de les rendes més elevades.

A Catalunya, els pressupostos de la Generalitat per al 2014 han consolidat un **retrocés d'una dècada en inversió social**. Les successives retallades, iniciades el 2010 per l'Estat i seguides i augmentades pel Govern autonòmic, han fet que la suma dels serveis de protecció social per habitant se situï avui al nivell de 2004 (1.901 euros). Malgrat destinar al voltant del 70% de la despesa de 2014 a benestar social, salut i educació, aquestes partides sumen actualment 2.200 milions menys que el 2010.

La Generalitat va presentar el pressupost 2014 afirmant que no hi havia retallades addicionals respecte al prorrogat de 2013, però si s'analitzen en detall els pressupostos executats (és a dir, el que finalment es gasta), es constata **que es continuen aplicant retallades, ara encobertes**. La despesa del departament de Benestar i Família va passar de 2.233 milions de 2012 a 1.982 milions el 2013, una reducció de més de l'11% (-251 milions).

⁴INCOME INEQUALITY UPDATE. *Rising inequality: youth and poor fall further behind - Insights from the OECD Income Distribution Database*, Juny 2014 - [Espanya sofre la crisis más desigual](#), El País 19/06/2014

RETALLADES DEL 2013 RESPECTE EL 2012 (en milions d'€)

Política pública	Executat 2012	Executat 2013	Diferència	% retallada
Dependència	1.553	1.400	152	10%
Suport a la família	54	15	38	70%
Lluita contra la pobresa	190	177	13	6%
Cooperació al desenvolupament	16	12	4	25%

Font: elaboració pròpia

La sacralització de la reducció del dèficit públic com a objectiu prioritari i una suposada impossibilitat d'incrementar els ingressos van portar la Generalitat a aplicar el 2013 una **retallada total als comptes públics de 2.278 milions d'euros**, dels quals 952 milions corresponen a Salut (399,4), Ensenyament (409,9) i Benestar Social (142,7). La reducció de sous i condicions laborals dels funcionaris van absorbir un 40% de la tisorada, amb les conseqüències que això comporta en la qualitat dels serveis públics. Entre 2010 i 2014, el pressupost de Benestar Social s'ha reduït un 16% i els serveis socials pateixen un procés de **desmantellament que posa en perill l'atenció a les persones** en àmbits tan fonamentals com la dependència, la infància o les famílies sense recursos. Les retallades directes en ocasions també s'han traduït en mesures restrictives com l'enduriment de les condicions per accedir a la Renda Mínima d'Inserció.

En el cas de les polítiques de cooperació al desenvolupament, pau i promoció dels drets humans, el pressupost 2014 hi destina un 16% del que s'hi destinava el 2008, la qual cosa suposa la pràctica desaparició de la Generalitat com a actor de solidaritat internacional i una amenaça perquè aquesta política pública formi part de l'acció exterior catalana.

A Catalunya el pes del sector públic es redueix també paulatinament mitjançant la privatització de certs serveis, facilitant el negoci privat i supeditant la prestació dels serveis a interessos lucratiu, i l'increment del copagament, que el 2014 ha arribat fins el 54% en determinats programes d'assistència i suport a col·lectius vulnerables.

Els efectes de l'austeritat

En buscar l'equilibri pressupostari a través de la disminució de la despesa en lloc de l'increment dels ingressos, els Governos estatal i català han supeditat els drets i el benestar de la població als interessos dels mercats i del capital. Han centrat les polítiques públiques en les variables econòmiques en lloc de fer-ho en les persones, incomplint així la seva responsabilitat com a garant d'una vida digna per a tota la població i demostrant **manca de compromís amb la lluita per l'equitat** i nul·la visió de futur, ja que el cost de no invertir en polítiques socials és molt superior a mitjà i llarg termini.

Les nefastes conseqüències de les polítiques d'austeritat són, ja avui, evidents: **empobriment progressiu, increment de les desigualtats, estancament econòmic, pèrdua de drets socials i laborals...** Fins i tot hi ha estudis que les relacionen amb l'increment dels suïcidis⁵. Els autors de *The body economic: why austerity kills* afirmen que "els països que van retallar severament els seus pressupostos de sanitat i benestar social, com Grècia, Itàlia i Espanya, han tingut pitjors resultats de salut que els països com Alemanya, Islàndia i Suècia, que van mantenir les xarxes de seguretat en matèria social i van optar per l'estímul econòmic en lloc de l'austeritat".⁶

Mentre a Grècia, on el pressupost en sanitat s'ha retallat un 40% des de l'any 2008 –"en part, per complir amb les exigències de reducció del dèficit de la *Troica*, com a part del paquet d'austeritat del 2010"—, **la mortalitat infantil ha augmentat un 40%**", a Islàndia, que el 2008 va patir la crisi bancària més greu de la seva història, "ningú va perdre cobertura sanitària o va deixar de tenir accés a la medicació, tot i que el preu dels medicaments importats va pujar. Tampoc es van registrar augments significatius de suïcidis".

A Espanya, a més del creixement de les llistes d'espera, el tancament de centres de salut, la reducció de places hospitalàries i les restriccions en l'accés a la sanitat que han provocat les retallades, els experts en salut pública han vinculat la crisi i l'austeritat a l'augment dels casos de depressió i altres malalties mentals, així com al repunt dels suïcidis i intents de suïcidí⁷. La conclusió de l'estudi⁸ és que "**l'austeritat severa i les retallades indiscriminades del pressupost en els àmbits de la salut i el benestar no són només contraproductius, sinó també fatals**".

Les retallades en educació ja han fet saltar a Espanya les alertes sobre l'aturada de l'ascensor social⁹, el mecanisme que permet la mobilitat social gràcies a la intervenció de l'Estat per promoure la igualtat d'oportunitats. Si entre el 1985 i el 2005 es xifrava a l'entorn del 78%, arran de la crisi un 69% dels espanyols veu difícil que els seus fills millorin l'estatus social. La probabilitat que una persona

5 *The body economic: why austerity kills*, David STUCKLER i Sanjay BASU. El llibre estima que entre el 2007 i el 2010 es van produir 4.750 suïcidis més dels que la tendència preexistent faria preveure. L'índex de suïcidis va ser significativament més elevat als estats on es van perdre més llocs de treball.

6 [Per què l'austeritat mata](#), David STUCKLER i Sanjay BASU, The New York Times / Ara 14/05/2013

7 [La crisi enferma](#), El País 26/01/2014 / [Un estudio vincula los recortes en sanidad y la crisis con el aumento de suicidios en España](#), Materia 13/06/2013

8 [Per què l'austeritat mata](#), David STUCKLER i Sanjay BASU, The New York Times / Ara 14/05/2013

9 [L'ascensor social s'espatlla](#), El Punt Avui 27/05/2014

pobra continuï sent pobra és avui del 30%, i només un 10% de ciutadans aconseguen pujar en l'escala social.

Sense unes polítiques públiques equilibradores **es posa en perill la igualtat d'oportunitats tant de les generacions presents com de les generacions futures.** En l'aturada de l'ascensor social la desigualtat d'ingressos i la desinversió en educació per part dels poders públics són les causes principals, però també hi intervé la desigualtat en l'accés a altres béns i serveis bàsics, com ara la salut o les possibilitats de fer esport¹⁰.

En resum, **la gestió de la crisi ha agreujat les desigualtats i ha reduït les oportunitats dels més febles.** Més enllà de la vulneració de drets i la injustícia que això representa per a les persones directament afectades, els efectes contraproductius de l'austeritat per a l'economia i la societat en el seu conjunt estan fent que es reclami un anàlisi de **l'augment de la pobresa i l'increment de les desigualtats com a "vertaders problemes econòmics"**, factors que "redueixen la formació de capital humà i l'aprofitament del que ja existeix, aprimen la classe mitjana que és el suport fonamental del creixement d'un país, disminueixen la productivitat que és la base del creixement i, per descomptat, enfonsen el consum"¹¹.

Amb aquestes polítiques no podrem complir amb els objectius fixats al document "Estratègia Europa 2020" de la UE, entre els quals destaca la lluita contra la pobresa i l'exclusió social, ni amb la Recomanació de la Comissió Europea, de 20 de febrer de 2013, per la que es disposa la necessitat d'invertir en la infància com a instrument per trencar el cicle de les desavantatges i combatre la pobresa (2013/112/UE).

El que realment necessitem és una fiscalitat justa, amb un sistema tributari que no afavoreixi als qui més tenen ni contribueixi a augmentar les desigualtats, i amb una despesa pública que compleixi la seva funció redistributiva, tot invertint en els serveis públics, en la protecció social i en la promoció de l'ocupació digna, tot amb la finalitat última de lluitar contra la desigualtat, la pobresa i l'exclusió, defensar la justícia i la cohesió socials i territorials dels nostres barris, pobles i ciutats, elements sense els quals tota democràcia acaba sucumbint.

Aprentatges del Sud

Als països empobrits el principal problema per recaptar impostos rau en l'esfera internacional. Segons l'organització Global Financial Integrity (GFI), la fuga il·lícita de capitals privats (recursos transferits d'un país a un altre no declarats, incloent aquells procedents de la corrupció, suborns, activitats criminals, contraban, evasió i elusió fiscal) als països empobrits es troba al voltant de 1.000 milions de dòlars

¹⁰ [L'ascensor social s'ha aturat](#), Anton COSTAS, El Periódico de Catalunya 19/06/2014

¹¹ [Recaudación y equidad](#), Joan MAJÓ, El País, 19/03/2014

anuals. L'últim informe del GFI indica un augment del 13,7% de les xifres de 2011 respecte el 2010.

En el cas específic del continent africà, les estimacions de GFI oscil·len entre 597.000 milions i 1.400 milions de dòlars evaporats de les arques públiques entre 1980 i 2009. De fet, es constata que en aquest període Àfrica va perdre més recursos dels que va rebre; és a dir, que es va convertir de facto en creditor de la resta del món.

En el cas d'Amèrica Llatina, on les mitjanes de recaptació queden per sota del 20% del PIB (en alguns casos, com Guatemala, per sota del 10%), trobem països on el nivell d'evasió fiscal supera el 46%, com és el cas de Mèxic. Tot i això, Amèrica Llatina és l'única regió mundial on des de l'any 2000 la desigualtat ha disminuït, malgrat continuar sent la regió més desigual.

Bones pràctiques¹²

La fiscalitat i la definició de les modalitats de recaptació i assignació de recursos ha estat fonamental per aprofundir en els models de societat d'Amèrica Llatina. Malgrat alguns exemples de models regressius, es coneixen casos –com Equador i Uruguai– en els quals les reformes han augmentat la capacitat recaptatòria i la redistribució i han afavorit la despesa pública en educació i sanitat, malgrat que encara queden millores pendents a fer en la fiscalitat.

La participació ciutadana com a eina per fer una reforma fiscal. El cas d'Uruguai

El sistema tributari a Uruguai tenia una baixa capacitat recaptatòria i un elevat nivell de regressivitat (es depenia essencialment d'impostos al consum i de les rendes dels assalariats), i era ineficient i fraccionat. El 2005, amb l'entrada al Govern de José Mujica, es va assumir la necessitat d'abordar una reforma tributària amb tres objectius fonamentals: l'equitat, l'eficiència i estimular la inversió productiva i l'ocupació digna.

La clau de l'èxit de la reforma fiscal va ser el camí seguit en el seu procés d'elaboració: discussió acadèmica, creació d'una comissió especial per a la reforma, consulta pública de les línies marc de la reforma, negociació dins del Govern i finalment tràmit parlamentari.

Actualment, Uruguai és el país d'Amèrica Llatina i Carib en el qual el sistema fiscal aconsegueix reduir més la desigualtat econòmica de partida.

La progressivitat en la fiscalitat com a eina per reduir les desigualtats. El cas d'Equador

Entre 2000 i 2007, la desigualtat mesurada per l'índex de Gini es va reduir lentament, des del 56,6 fins el 54,3¹³. El 2007 es van iniciar les reformes fiscals que van jugar un paper important en l'augment del finançament de la despesa

¹² [Tant tens, tant pagues? Fiscalitat justa per una societat més equitativa](#). Maig 2014. Oxfam Intermón

pública social i en la reducció de la desigualtat, de manera que l'índex de Gini va passar del 54,3 el 2007 al 49,3 el 2010.

Les successives reformes tributàries s'han centrat en:

- la progressivitat, amb la introducció de nous grups d'ingressos amb finalitats impositives, de manera que els més rics contribueixen més
- l'increment de la tributació directa de les empreses i l'impost a les transferències de divises a l'exterior
- i la simplificació del sistema fiscal.

Així, els impostos indirectes el 2011 representaven el 58% dels ingressos (65% el 2006) i l'evasió fiscal es va reduir un 38% entre 2006 i 2011.

13 L'índex de Gini és el coeficient de Gini expressat en percentatge.

3. Propostes per assolir una fiscalitat justa

1. Participació social

- Obrir els comptes públics a la visió de la societat i el diàleg amb ella, fent prevaldre la transparència i l'oportunitat de millorar la proposta i vigilància en l'assignació de recursos per part de la ciutadania.

2. Augment de la capacitat recaptatòria

A nivell local

- **Adaptar** les taxes municipals al nivell de renda dels usuaris, de manera que es tingui en compte la renda familiar i el número de persones que componen la unitat familiar.

A nivell català

- **Reformar** l'impost sobre successions i donacions de manera que la possibilitat de recaptació a través de l'Impost de Successions fos la mateixa que l'any 2008 (897 milions d'euros; el 2014 està previst recaptar 241 milions).
- Visibilitzar l'esforç real de contribució en el conjunt de la recaptació dels treballadors i de les treballadores.
- Desenvolupar una hisenda pròpia garantint els principis de proporcionalitat i responsabilitat en la redistribució de la riquesa per tal d'assegurar la justícia global.
- Simplificar el sistema tributari ja que la gran quantitat de tributs, competència de moltes administracions (Estat, Comunitats Autònomes, Diputacions, Ajuntaments, Consells Comarcals, etc..) fan que la percepció és que es paguin molts impostos. Però sobretot, la complexitat i diversitat en la gestió de tots ells fan que l'eficiència del sistema sigui baixa.
- Facilitar la declaració i pagament dels impostos.
- Posar l'Administració al servei del ciutadà en matèria tributària: crear Oficines de suport al ciutadà i als professionals, amb personal ben format, per evitar errors o interpretacions errònies.

A nivell estatal

- **Visibilitzar** l'esforç real de contribució en el conjunt de la recaptació dels treballadors i de les treballadores..
- **Reformar** l'Impost de Societats de manera que es redueixi el ventall de deduccions i exempcions de què gaudeixen sobretot les grans empreses (haurien de pagar el 30% i, gràcies a les deduccions i exempcions, el tipus efectiu se situa en un 19'3% --dades de 2012--)
- **Traspassar** el control de les SICAV a l'Agència Tributària en lloc de la Comissió Nacional del Mercat de Valors (CNMV), organisme que no té capacitat per inspeccionar el frau.

- **Ampliar** el disseny de l'Impost sobre les Transaccions Financeres i garantir la destinació social dels fons que generi: el govern ha de comprometre's a destinar els fons que es recaptin a combatre les desigualtats a l'estat espanyol i a fora. A mitjà termini cal ampliar la cobertura de l'impost a fi d'incloure tots els productes derivats i la compra-venda de bons.
- Revisar la conformació i requisits de les SICAV per establir un percentatge màxim de participació entre un 2% i un 5% del capital social màxim de la SICAV fixat estatutàriament per evitar abusos i equiparar la tributació dels beneficis a la de les empreses. Limitar, també, el període màxim perquè una persona inverteixi.
- Reformar la tributació de les rendes de capital per fer-la homogènia i equitativa amb les rendes salarials.
- Reformar l'Impost sobre el Patrimoni i recuperar l'impost sobre les grans fortunes per gravar l'acumulació de riquesa: aplicar, sense bonificacions i amb criteris d'uniformitat, un gravamen sobre el patrimoni net total a partir de l'1% quan aquest superi el milió i mig d'euros, tal i com defensen Thomas Piketty i altres economistes.
- Simplificar el sistema tributari ja que la gran quantitat de tributs, competència de moltes administracions (Estat, Comunitats Autònomes, Diputacions, Ajuntaments, Consells Comarcals, etc..) fan que la percepció és que es paguin molts impostos. Però sobretot, la complexitat i diversitat en la gestió de tots ells fan que l'eficiència del sistema sigui baixa.
- Facilitar la declaració i pagament dels impostos.
- Posar l'Administració al servei del ciutadà en matèria tributària: crear Oficines de suport al ciutadà i als professionals, amb personal ben format, per evitar errors o interpretacions errònies

3. Protecció de l'esforç fiscal dels que menys tenen

- **Evitar** una major pressió sobre els impostos indirectes (IVA): cal establir criteris socials i de progressivitat en l'impost, de manera que hi hagi un nou tipus superior pels articles de luxe (per exemple amb la reimplantació d'un IVA al 33% per articles de luxe com els cotxes esportius), incorporant les activitats culturals i el coneixement dins els tipus reduïts d'IVA i ampliant el ventall d'articles bàsics taxats amb el tipus superreduït de l'IVA al 4%.
- Blindar les cotitzacions a la Seguretat Social.

4. Lluita contra el frau fiscal (evasió i elusió)

A nivell català

- **Incrementar** els recursos humans i materials per a la lluita contra el frau.
- Establir fórmules de coordinació i col·laboració efectiva entre l'Agència Tributària i les Administracions Tributàries de les Comunitats Autònomes.

- Establir una fórmula de control pel Parlament, dels resultats de les actuacions de control de frau realitzades per l'Administració Tributària de Catalunya.
- Establir mecanismes de control per garantir que les empreses no utilitzin paradisos fiscals per reduir la seva contribució fiscal, establint penalitzacions si és el cas.
- Potenciar molt més l'activitat d'investigació (descobriments de subjectes que no tributen), dins de l'àmbit de la Inspecció dels Tributs.
- Fer Lleis tributàries clares, entenedores, sense possibilitat de múltiples interpretacions, i sobretot senzilles en la seva aplicació.

A nivell estatal

- **Prohibir** a la banca espanyola tenir filials o sucursals en paradisos fiscals, amb penalitzacions greus. No reconèixer personalitat jurídica a les societats constituïdes a paradisos fiscals per intervenir en el tràfic mercantil.
- **Incrementar** els recursos humans i materials per a la lluita contra el frau, començant per l'Agència Estatal d'Administració Tributària i desenvolupant instruments públics de mesura quantitativa i qualitativa del frau, de manera que es pugui fer seguiment dels avanços realitzats, així com garantir la rendició de comptes en els espais institucionals.
- **Potenciar** molt més l'activitat d'investigació (descobriments de subjectes que no tributen), dins de l'àmbit de la Inspecció dels Tributs.
- Facilitar l'accés a la llista de paradisos fiscals reconeguts per l'estat espanyol i garantir una major transparència de les modificacions que es donen en aquesta llista després de la signatura de convenis de doble imposició o acords d'intercanvi d'informació.
- Fer Lleis tributàries clares, entenedores, sense possibilitat de múltiples interpretacions, i sobretot senzilles en la seva aplicació.

A nivell internacional

- **Crear** una llista europea de paradisos fiscals amb caràcter vinculant basada en criteris objectius, que identifiqui les jurisdiccions que no cooperen establir un règim sancionador únic i efectiu.
- **Posar fi** a les "empreses pantalla" mitjançant registres públics de beneficiaris reals i últims de les empreses que desentranyn la troca d'empreses fantasma i testaferrós que hagin d'estar a disposició del públic en general.
- Reforçar la cooperació entre administracions tributàries.
- Recolzar la reforma del sistema fiscal internacional dins el procés llençat per l'OCDE sota el mandat del G20, conegut com BEPS (Erosió de les Bases Imposables i Traslats de Beneficis) i que ha de ser finalment aprovat el desembre del 2015. Cal dotar aquest procés d'ambició política perquè respongui als interessos de tota la ciutadania i cal facilitar els espais perquè els països empobrits hi puguin participar en igualtat de condicions.
- Millorar la transparència sobre la informació financera de les grans empreses obligant a aquestes a facilitar de forma pública i accessible la llista de totes les filials i els països en els quals l'empresa està operant, incloent les dades país per país sobre les seves activitats, la seva contribució fiscal...

4. Bibliografia

[Tant tens, tant pagues? Fiscalitat justa per una societat més equitativa](#). Maig 2014. Oxfam Intermón - Annex: [Fiscalitat justa: el cas a Catalunya](#). Plataforma per una fiscalitat justa, ambiental i solidària

[La reforma fiscal que volem](#). Plataforma per una Fiscalitat Justa ambiental i solidària. Març 2014.

[Política fiscal y derechos humanos](#). Alboan. Octubre 2013

[Fiscalidad y derechos humanos: una relación ignorada. Hacia 2015: Visiones del Desarrollo en Disputa](#). Plataforma 2015 y más. 2014.

[Por una reforma fiscal justa](#). Alianza española contra la pobreza. 2014